

2. Яроцький В. Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин (основи інструментальної концепції): монографія / В. Л. Яроцький. — Х.: Право, 2006. — С. 125.
3. Рубцов Б. Б. Мировые рынки ценных бумаг. — М.: Издательство «Экзамен», 2002. — С. 82.
4. Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж: рішення НКЦПФР від 22 листопада 2012 року № 1688 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2082-12/paran19#n19>.
5. Полюхович В. І. Питання удосконалення правового регулювання діяльності емітентів на фондовому ринку України // Правовий вісник Академії банківської справи. — Суми. — 2011. — № 2(5). — С. 88–92.
6. Осолодкин С. Как усилить привлекательность муниципальных краткосрочных облигаций // Рынок ценных бумаг. — 1996. — № 8. — С. 23.
7. Про внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» щодо емісії облігацій міжнародних фінансових організацій: Закон України 4 липня 2013 року № 400-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/400-18>.
8. Петруня Ю. Є. Непрофесійні суб'єкти ринку акцій України. — К. 1999. — С. 34.
9. Ковальова В. IPO плюс капіталізація всієї країни // Урядовий кур'єр. — 2 липня 2010 р. — № 119. — С. 7.
10. IOSCO (May 2003) «Objectives and Principles of Securities Regulation» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD154.pdf>.
11. Standard & Poor's Global Stock Market Factbook [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.standardandpoors.com/ratings/money-market>.

The article considers questions of legal regulation of activity of emitters in the share market of Ukraine. The features of the current state of the legal regulation of emitters, the ways of its improvement, defined the author's position on the latest legislation in this area.

В статті досліджуються питання правового регулювання діяльності емітентів на фондовому ринку України. Определены особенности существующего состояния правового регулирования, деятельности эмитентов, предложены пути его совершенствования, определена авторская позиция относительно нового законодательства в этой сфере.

ЗАКОНОДАВЧЕ ВИЗНАЧЕННЯ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН У ГАЛУЗІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІЙ

Сенюта С. Я.,

здобувач НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Статтю присвячено дослідженню учасників господарських відносин в телекомунікаційній галузі, зокрема питанням поділу учасників на групи, їх господарської компетенції та їх правам та обов'язкам.

Ключові слова: господарське законодавство, господарські відносини, господарська діяльність, учасники відносин у сфері господарювання, телекомунікаційна галузь.

Статтями 2, 55 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [1, ст. 144] визначено примірний перелік учасників відносин у сфері господарювання, а також визначено поняття суб'єкта господарювання. Аналіз змісту вказаних статей дає підстави зробити висновок про те, що поняття «учасник відносин у сфері господарювання» є більшим за обсягом порівняно з поняттям «суб'єкт господарювання». Цей висновок може бути сформульований і стосовно відносин, що виникають у сфері регулювання господарської діяльності в телекомунікаційній галузі.

Застосувавши положення ст. 2 ГК України до положень Закону України «Про телекомунікації» [2, ст. 155] та проаналізувавши вказаний нормативно-правовий акт, можемо зробити висновок, що є такі групи учасників відносин у телекомунікаційній галузі:

1. **Суб'єкти, які здійснюють державне управління, регулювання та контроль (нагляд) у сфері телекомунікацій** (розділи 2, 3 Закону України «Про телекомунікації»).

До органів державного управління у телекомунікаційній галузі зв'язку відносяться: Верховна Рада України (здійснює стратегічне управління у галузі телекомунікацій – ухвалення державної політики та законодавче забезпечення державного управління і регулювання у сфері телекомунікацій), Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади в галузі зв'язку, а саме: Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, інші органи виконавчої влади відповідно до закону (ст. 13).

Органом державного регулювання і нагляду в галузі телекомунікацій відповідно до ст. 17 Закону України «Про телекомунікації» є Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (далі – НКРЗІ).

Слід зазначити, що окремі функції з державного регулювання і контролю у галузі телекомунікацій можуть покладатися на інших суб'єктів, у тому числі які не є органами влади, наприклад, Державне підприємство «Український державний центр радіочастот» [3].

2. Суб'єкти господарювання, які здійснюють господарську діяльність у телекомунікаційній галузі.

Законодавство безпосередньо не визначає, хто саме є суб'єктом господарювання у телекомунікаційній галузі, натомість містить визначення *суб'єктів ринку телекомунікацій*, до яких відносять: операторів, провайдерів телекомунікацій, споживачів телекомунікаційних послуг, виробників та/або постачальників технічних засобів телекомунікацій. Окремо виділяється такий суб'єкт господарювання, як власник (володілець) кабельної каналізації електрозв'язку, який, безумовно, також є учасником господарських відносин у телекомунікаційній галузі.

Водночас поняття суб'єкта ринку телекомунікацій та поняття суб'єкта господарювання, який здійснює господарську діяльність у телекомунікаційній галузі, не є тотожними, хоча б з огляду на ту обставину, що споживачі телекомунікаційних послуг переважно не є суб'єктами господарювання.

3. Споживачі як учасники правовідносин у галузі телекомунікацій.

Дискусійним є зарахування до кола учасників відносин у сфері господарювання у телекомунікаційній галузі *споживачів* у звичному розумінні цього поняття, тобто як громадян України та інших фізичних осіб, які споживають відповідні послуги.

Однак виокремлення споживачів як самостійного кола учасників цих відносин все ж можливе, по-перше, з врахуванням того, що вказівка на цих суб'єктів не зараховує останніх до суб'єктів господарювання, а лише залучає певною мірою до участі в певних відносинах, по-друге, Закон України «Про телекомунікації» визначає споживача як юридичну чи фізичну особу, яка потребує, замовляє та/або отримує телекомунікаційні послуги для власних потреб. У зв'язку з чим, під поняттям споживача може розумітися й значне коло суб'єктів господарювання, які є юридичними особами.

4. *Всі інші учасники відносин у галузі телекомунікацій*, господарсько-правовий статус яких не визначений чинним законодавством.

До цієї групи учасників відносин у сфері господарювання у телекомунікаційній галузі пропонується включати громадські та інші організації, у тому числі господарські організації, що створені на підставі ГК України, які сприяють: а) суб'єктам господарювання у галузі телекомунікацій у здійсненні їхньої діяльності; б) органам державної влади – в здійсненні управління та регулювання; в) споживачам – в одержанні якісних телекомунікаційних послуг.

До таких громадських організацій відноситься, наприклад, Телекомунікаційна палата – об'єднання юридичних осіб, що створене з метою розвитку в Україні сфери телекомунікацій, програмних послуг та представництва і захисту загальних інтересів своїх членів [4], Українська асоціація операторів зв'язку «Телас» [5], Інтернет Асоціація України «ІНАУ» [6].

Досліджуючи внутрішній склад, господарську компетенцію, права та обов'язки учасників кожної групи учасників відносин у сфері господарювання в телекомунікаційній галузі, слід зазначати наступне.

Завданням органів державного управління у галузі телекомунікацій є, в першу чергу, визначення засад та змісту відповідної частини державної політики в розвитку цієї галузі економіки та законодавчому забезпеченні здійснення господарської діяльності в телекомунікаційній галузі.

Іншу мету та завдання мають органи влади, які здійснюють державне регулювання у телекомунікаційній галузі.

Аналіз чинного законодавства дозволяє говорити, що основними засобами регулюючого впливу держави на суб'єктів господарювання у телекомунікаційній галузі є ліцензування, патентування, сертифікація, стандартизація. За певних обставин також можуть застосовуватися й інші засоби регулюючого впливу, наприклад, регулювання цін і тарифів на телекомунікаційні послуги тощо.

До наступної, другої та, власне, основної групи учасників відносин у галузі телекомунікацій відносяться суб'єкти господарювання, які здійснюють господарську діяльність у галузі телекомунікацій.

Правовий статус операторів, провайдерів телекомунікацій визначається відповідно до Закону України «Про телекомунікації», Постанови КМ України від 11 квітня 2012 р. № 295 «Про затвердження Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг», Основних вимог до договору про надання телекомунікаційних послуг, затверджених Рішенням НКРЗІ України від 26.03.2009 № 1420.

З визначення поняття операторів і провайдерів телекомунікацій, що міститься у ст. 1 Закону України «Про телекомунікації», виявляється відмінність у правовому становищі операторів і провайдерів телекомунікацій. Правовий статус останніх має певні обмеження порівняно із першими.

Так, винятково оператор має право на: 1) отримання ліцензії відповідно до Закону України «Про телекомунікації»; 2) отримання номерного ресурсу; 3) присвоєння телефонних номерів споживачам у межах виділеного оператору номерного ресурсу та задіяння персональних номерів у порядку, встановленому національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації; 4) з'єднання телекомунікаційних мереж, що знаходяться у власності оператора телекомунікацій або користуванні, з телекомунікаційними мережами, що знаходяться у власності або користуванні інших операторів, відповідно до Закону. Додатковим правом провайдера телекомунікацій є право на підключення технічних засобів до телекомунікаційної мережі оператора відповідно до законодавства.

Особливістю здійснення діяльності провайдером є те, що провайдер відповідно до ч. 4 ст. 38 Закону України «Про телекомунікації» здійснює діяльність на підставі договору із оператором телекомунікацій – резидентом України та копії ліцензії цього оператора на відповідний вид діяльності у випадках, передбачених законом.

Обов'язки операторів, провайдерів телекомунікацій визначаються ч. 1 ст. 39 Закону України «Про телекомунікації» та іншими нормативно-правовими актами.

Провайдери телекомунікацій відповідно до ч. 2 ст. 39 Закону України «Про телекомунікації» наділені тими ж обов'язками, що й оператори телекомунікацій, за винятком обов'язків, передбачених п.п. 1, 2, 10, 11, 12, 15, 17, 18-1 ч. 1 ст. 39.

Одним із обов'язків операторів телекомунікацій є обов'язок здійснювати діяльність у сфері телекомунікацій відповідно до законодавства за умови включення до реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій, а у визначених законом випадках також за наявності відповідних ліцензій та/або дозволів. Порядок внесення оператора телекомунікацій до реєстру визначається відповідно до Закону України «Про телекомунікації» та Порядку ведення реєстру операторів, провайдерів телекомунікацій, затвердженого Рішенням НКРЗІ від 01.11.2012 № 560.

Крім названих нормативно-правових актів, що встановлюють права та обов'язки операторів і провайдерів телекомунікацій, до них також, зокрема, відносяться: Правила надання та отримання телекомунікаційних послуг, затверджені Постановою КМ України від 11.04.2012 р. № 295, Порядок надання послуги національного роумінгу, затверджені Рішенням НКРЗІ 25.08.2011 р. № 429, Положення про якість телекомунікаційних послуг, затверджене Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України 15.04.2010 р. № 174, Правила взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж загального користування, затверджені Рішенням Національної комісії з питань регулювання зв'язку України 08.12.2005 р. № 155.

Таким чином, аналіз співвідношення законодавчого визначення вказаних понять дає підстави говорити про те, що поняття провайдер є більш вузьким порівняно з поняттям оператора і обсяг можливостей відрізняється наданням законом оператору права на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж, в той час як провайдер такого права не має.

Ще одним видом учасників відносин у галузі телекомунікацій є виробники та/або постачальники технічних засобів телекомунікацій.

Правовий статус виробника та/або постачальника технічних засобів комунікацій як учасника господарських правовідносин у галузі телекомунікацій у законодавстві України окремо не визначається. Однак окрему інформацію щодо прав і обов'язків вказаного суб'єкта все ж можна знайти в Законі України «Про телекомунікації».

Так, відповідно до положень ст. 1 вказаного Закону виробник та/або постачальник технічних засобів телекомунікацій визнається суб'єктом ринку телекомунікацій. Виділення цих суб'єктів господарювання серед інших учасників відносин у галузі телекомунікацій поряд з операторами, провайдерами і споживачами, на нашу думку, дає підстави стверджувати про існування особливих прав і обов'язків вказаного суб'єкта.

Господарська діяльність виробників/постачальників телекомунікаційного обладнання окрім окремих статей Закону України «Про телекомунікації» також тією чи іншою мірою регулюється іншими нормативно-правовими актами, зокрема, Законом України «Про радіочастотний ресурс України» [7, ст. 298], Рішенням НКРЗІ від 05.02.2009 №1339 «Про затвердження Порядку реалізації в Україні радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв», Рішенням НКРЗІ від 27.10.2006 № 426 «Про затвердження Порядку здійснення державного нагляду за ринком телекомунікацій».

Наступною групою учасників відносин у телекомунікаційній галузі є споживачі. Господарсько-правовий статус споживачів як учасників відносин у галузі телекомунікацій визначається главою 6 Закону України «Про телекомунікації». Стаття 32 цього Закону визначає права споживачів, а стаття 33 – їх обов'язки. Окремі положення щодо правового статусу споживачів містяться також в інших статтях вказаного нормативно-правового акта (ст. 34 – щодо права споживача на захист інформації про себе, ст. 35 – щодо права на повідомлення про припинення надання телекомунікаційних послуг та відшкодування витрат тощо).

Учасниками відносин у телекомунікаційній галузі є також *громадські та інші організації*, метою яких є сприяння учасникам цих відносин у їх діяльності.

Окрім згаданих вище Асоціації «Телекомунікаційна палата України», Асоціації «Телас», Інтернет Асоціації України (ІнАУ), слід згадати, що відповідно до Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, постійно діючим дорадчим органом НКРЗІ є Громадська рада з питань телекомунікацій [8, с. 32].

Основними завданнями Громадської ради, відповідно до розділу 2 Положення про Громадську раду з питань телекомунікацій Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, затвердженого Рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації від 17.05.2012 № 240, є:

- обговорення питань державного регулювання у сфері телекомунікацій;
- про вироблення відповідних пропозицій та рекомендацій;
- створення умов для реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами;
- здійснення громадського контролю за діяльністю НКРЗІ у сфері телекомунікацій;
- сприяння врахуванню НКРЗІ громадської думки під час здійснення державного регулювання у сфері телекомунікацій.

Таким чином, зазначені та інші громадські організації цілком доречно доповнюють перелік учасників відносин у галузі телекомунікацій, основними серед яких все ж є, по-перше, споживачі телекомунікаційних послуг, по-друге, суб'єкти господарювання, які ці послуги надають: оператори та провайдери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Господарський кодекс України* від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19–20, 21–22. – Ст. 144.
2. *Закон України «Про телекомунікації»* від 18.11.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 12. – Ст. 155.
3. *Офіційний сайт* Державного підприємства «Український державний центр радіочастот». – Режим доступу: <http://www.ucrf.gov.ua/uk/about/>
4. *Офіційний сайт* Телекомунікаційної палати України. – Режим доступу: <http://telpu.com.ua/about/objectives>.
5. *Офіційний сайт* Української асоціація операторів зв'язку «Телас». – Режим доступу: <http://www.telas.kiev.ua/>
6. *Офіційний сайт* Інтернет Асоціації України «ІНАУ». – Режим доступу: www.inau.org.ua/
7. *Закон України «Про радіочастотний ресурс України»* від 01.06.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 298.
8. *Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації* // Офіційний вісник України. – 2011. – № 12. – С. 32

The article investigates the participants of economic relations in the telecommunications industry, in particular, the issues dividing them into groups, their economic competence, their rights and duties.

Стаття посвячена дослідванню учасників господарських відносин в телекомунікаційній індустрії, зокрема, питання розподілу учасників на групи, їх економічної компетенції, їх прав та обов'язків.

КЛАСИФІКАЦІЯ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН

Сергійко О. В.,

науковий співробітник відділу правових проблем підприємництва НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

У статті досліджено теоретичні та практичні проблеми щодо визначення кола всіх учасників господарських відносин.

Ключові слова: визначення, учасники господарських відносин, підприємництво, господарські відносини, державна політика.

Одним з важливих питань науки господарського права є визначення кола учасників відносин у сфері господарювання. Аналіз наукових публікацій та чинного законодавства дає підстави констатувати, що це питання належить до категорії дискусійних. Так, науковці по-різному здійснюють тлумачення положень Господарського кодексу України (далі – ГК України), якими визначається коло учасників господарських відносин [1]. В свою чергу, такі положення подекуди не узгоджуються з іншими нормами Кодексу і не повною мірою відповідають ustalеним теоретичним розробкам господарсько-правової науки. Внаслідок цього під час практичного застосування зазначених положень іноді виникають непорозуміння. Як приклад, можна навести ускладнення, що виникали в діяльності банківських філій у зв'язку з неоднозначним розумінням питання щодо можливості їх визнання суб'єктами господарювання [2, с. 24–25].

Правові проблеми, пов'язані з визначенням переліку учасників відносин у сфері господарювання та встановленням їх правового статусу, розглянуто у значній кількості наукових праць. Зокрема, слід зазначити праці А. Г. Бобкової, О. М. Вінник, О. П. Віхрова, Г. Л. Знаменського, В. К. Мамутова, В. С. Щербини та ін. Разом із тим, окремі питання потребують подальшого теоретичного опрацювання, результатом якого має стати вдосконалення положень ГК України в частині визначення кола учасників господарських відносин. Вищевикладене свідчить про доцільність та актуальність даного дослідження, метою якого є обґрунтування пропозицій щодо внесення відповідних змін до ГК України.

Згідно зі ст. 2 ГК України учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності.

Позитивно оцінюючи включення до Кодексу даної статті, в якій вперше на законодавчому рівні окреслено коло учасників відносин у сфері господарювання, науковці відзначають, що відповідні положення допомагають більш чіткому визначенню понять «господарські відносини» і «господарські правовідносини», та є корисними як у самому господарському законодавстві, так і в практиці його застосування [3, с. 6]. Разом із тим, порівняння цих положень з іншими нормами законодавства дає змогу виокремити низку проблемних питань, а саме:

1. Відсутність в Кодексі визначення терміна «споживач» створює підґрунтя для його неоднозначного розуміння. Так, коментуючи відповідні норми Кодексу, окремі науковці [4, с. 8] посилаються на Закон України «Про захист прав споживачів» (п. 20 ст. 1), згідно з яким споживач – це фізична особа, яка придбаває, замовляє,